

A JÁRADÉK MEGVÁLTÁSÁNAK SZÁMSZERŰSÍTÉSE ÉS EGYEDI SZEMPONTOK

Kerényi István (minősített magyar aktuárius, egyéni vállalkozó), kerenyi319@gmail.com

ÖSSZEFOGLALÓ

A felelősségbiztosítások, így különösen a kötelező gépjárműfelelősség-biztosítás károsultjai gyakran járadékok formájában kapják meg a kártérítést. A károsult azonban gyakran szeretné egy összegben megkapni a kompenzációt, ugyanígy a biztosító szeretne megszabadulni a relatív nagy költséggel járó utalásoktól, tehát mindkét fél érdekelt lehet az egyösszegű megváltásban. A jogalkotó csak azt az esetet szabályozta, ha a biztosító kezdeményezi az egyezséget, de ez a szabályozás is elég tág teret ad a biztosítónak. Ha a károsult kezdeményezi az egyezséget, akkor szakmai tudás hiányában érdemes egy aktuáriust bevonni az alkuba.

SUMMARY

Beneficiaries of liability policies often receive their compensation in form of an annuity. Annuitant often would receive the amount in form of a lump sum, while insurer would like to get rid of relative high transfer expenses, so both parties are interested in redeeming. National law regulates only the case of insurer initiating an agreement and even this regulation is too loose. If it is the annuitant who asks for redemption, most of the cases he or she is losing money, due to information asymmetry. These times it is advisable to ask for the help of an actuary.

Kulcsszavak: járadék megváltás, egyezség, kgfb

Keywords: annuity redemption, agreement, MTPL

JEL: G22

DOI: 10.18530/BK.2026.1-2.72

<http://dx.doi.org/10.18530/BK.2026.1-2.72>

Bevezetés

A felelősségbiztosítások, így különösen a kötelező gépjárműfelelősség-biztosítások károsultjai a kártérítési összeget sok esetben rendszeres havi kifizetések, járadékok formájában kapják meg. Ez a kifizetési technika összhangban van a kár jellegével, hiszen ez hivatott pótolni többek között

- a (részben vagy egészben) elmaradt munkabért,
- a szükséges gyógyszerek vagy gyógyászati segédeszközök rendszeres vásárlása miatt kieső összegeket,
- a segítő/gonozó személynek fizetett juttatásokat.

Mivel mind a két fél érdekelt lehet az egyösszegű kifizetésben, gyakori a megegyezés.

Mivel a többletköltségek (ideértve a kisebb bevétel miatt elmaradt hasznot is) rendszeresen merülnek fel, a kompenzációnak is rendszeresnek kell lennie. Bár jogilag korrekt kártérítést kap a károsult ebben a formában, mind a biztosító, olykor mind a járadékos kerülni próbálja az évekig, gyakran évtizedekig tartó havi kifizetéseket. Tulajdonképpen mind a két oldal a számára legjobb kimenetelt szeretné elérni, de legalábbis nem veszíteni.

A biztosító szempontja az, hogy felesleges kiadást generálnak a fix kifizetési költségek, a kifizetéssel vagy az informatikai fejlesztéssel járó munkaköltségek, a szükséges tartalékok kiszámítása és a szükséges többlet szavatolótőke. Ez utóbbira piaci tapasztalatok alapján körülbelül a jövőbeli kifizetésekre félretett összeg 5 százalékát várja el a jogalkotó, ami jelentősen csökken a többi kockázattal való aggregálás után.

A károsult szempontja az, hogy nagyobb biztonságban érzi magát, ha már a számláján van az összeg, így az inflációs emelés mértékéről sem kell vitatkozni évente a biztosítóval. Emellett sajnos többen „talált pénznek” gondolják a kártérítést, és az egyösszegű kifizetésből vennének autót, esetleg lakást gyerekeiknek, unokáiknak, majd hiányt szenvednek hátralévő életükben.

Mivel mind a két fél érdekelt lehet az egyösszegű kifizetésben, gyakori a megegyezés. Az egyösszegű kifizetés fejében a károsult lemond a hátralévő rendszeres összegekről. Ezt a szakirodalom járadék megváltásnak hívja. A következő oldalakon arra keresünk választ, hogy mi az az összeg, amiért mind a két félnek megéri a folyamatos kifizetést egyszeri összegre cserélni.

Jogi háttér

A jogszabálykeresőbe a „megváltási tőkeösszeg” kifejezést beírva egyetlen találatot kapunk: A biztosítási tevékenységről szóló 2014. évi LXXXVIII. törvény 123/A paragrafusára szerint:

(4) Ha (...) kár kapcsán a biztosító járadék egyösszegű megváltását kezdeményezi, úgy ezzel egyidejűleg a biztosító köteles tájékoztatást adni a járadék megváltási tőkeösszegének jelenértékéről, melynél kisebb összegért a járadék nem váltható meg.

Sajnos a jogalkotó nem értelmezi a „járadék megváltási tőkeösszegét”, így ez a paragrafus a károsult számára semmilyen segítséget sem ad. Egy tapasztalt biztosítási szakember sem kap egyértelmű utalást arra, hogy milyen összegről kell tájékoztatnia a járadékost.

Ha az ember tovább kutat a felügyeleti anyagokban, akkor rátalál az MNB 2021. november 29-én kiadott Vezetői körlevelére, mely szerint

„A hivatkozott jogszabályi rendelkezés alapján az MNB a járadék megváltási tőkeösszegének jelenértéke alatt a járadék tőkeösszegét érti”.

Sajnos a Felügyelet csak ugyanazokat a szavakat ismétli, nem ad segítséget az értelmezésben. Ha azonban tovább olvassuk a körlevelet, megtaláljuk az alábbi bekezdéseket:

- „... az MNB követendő gyakorlatnak tartja, hogy a tőkésítési összeg számszerűsítése során alkalmazott diszkontfaktorok meghatározásához használt hozamgörbe ne haladja meg a járadékszolgáltatás pénznemére vonatkozó, az Európai Biztosítás- és Foglalkoztatóinyugdíj-hatóság (EIOPA) által meghatározott és legutóbb közzétett **kockázatmentes hozamgörbét**, mint felső korlátot.”
- „Ezen túlmenően, az MNB külön felhívja a Biztosító figyelmét, hogy ne tegyen különbséget a járadék tőkeösszegének meghatározása és a járadék Szolvencia II szerinti képzett legjobb becslésének számítása során alkalmazott **halandósági feltételezések** között a megkötéssel, hogy a járadék tőkeösszegének meghatározásakor vegye figyelembe a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód elvéhez kapcsolódó, (...) 2003. évi CXXV. törvény 30/A. §-ában leírtakat.”

Ezek a bekezdések egy aktuárius számára azt sugallják, hogy az MNB bizonyára a járadék Szolvencia 2 szerinti biztosítástechnikai tartalmának legjobb becslését tekinti a járadék tőkeösszegének.

Mi is az a legjobb becslés? Erre az Európai Parlament és a Tanács 2009/138/EK irányelve (a biztosítási köznyelvben S2 direktíva) 77. cikkének 2. bekezdése ad útmutatást.

„A legjobb becslés a jövőbeni pénzáramok valószínűséggel súlyozott átlagának felel meg, figyelembe véve a pénz időértékét (a jövőbeni pénzáramok várható jelenértékét), a vonatkozó kockázatmentes hozamgörbe felhasználásával.”

Ez közérthetően, bár nagyon leegyszerűsítve azt jelenti, hogy a járadék tőkeösszege úgy becsülhető, mint a járadékos várható hátralévő élettartamának és az éves járadékösszegének szorzata.

Bár e cikknek nem célja aktuáriusi összefüggések leírása, egy képletet mégis bemutatok:

$$BE = \sum l(x+t)/l(x) \cdot (1+g(t))^t / (1+r(t))^t$$

Itt *BE* (Best Estimate) a legjobb becslést jelenti. Vizsgáljuk most meg egyesével, hogy az egyes változók mit jelentenek, és ezt hogyan értelmezi „Péter” és „Pál”, két olyan aktuárius, aki nap mint nap használja ezt a képletet:

l(x): Az *x* éves korban élők száma. Ezt az adatsort minden évben publikálja a Központi Statisztikai Hivatal. Ha ezeket a változókat használjuk a képletben, nyilván eleget teszünk az MNB elvárásának, miszerint halandósági feltevéseket kell alkalmazni. Azt azonban nem írja elő a felügyeleti körlevél, hogy melyik év halandósági tábláit kell alkalmazni, de még azt sem, hogy a KSH számait kell „egy az egyben” átvenni. „Péter” aktuárius munkája során kicsit kiigazítja a számokat, mivel véleménye szerint a járadékosok tovább élnek, míg „Pál” aktuárius szerint az országos adatok jók, sőt talán még egy kicsit hamarabb halnak meg a járadékosok, mint az átlagember, és ezért semmilyen kiigazítás sem szükséges. Véleménye szerint a KSH-adatok alapján számított érték még egy kicsit felülbecsüli a tartalmat. Sajnos még a nagyobb biztosítók járadékportfóliója is túl kis létszámú ahhoz, hogy erre nézve megbízható következtetéseket lehessen levonni.

g(t): A *t*-ik évben várható járadékemelés mértéke. Az egyértelmű, hogy különösen inflációs környezetben a járadék összegét igazságos lenne évente emelni: az elmaradt jövedelmet a bérinflációval, a többletköltségek fedezetét a fogyasztói árak indexével. A biztosítók érthető módon ezt nem teszik meg automatikusan, az indexálást a járadékosnak kell kezdeményeznie, bizonyítania. „Péter” aktuárius részletes elemzést készít a múltbéli tapasztalatokról, és így ad becslést ezen változó értékére, míg „Pál” aktuárius szerint erre a tényezőre nincs szükség, mert az ő biztosítójukban senki sem kért emelést eddig.

r(t): A diszkontfaktorok. Erről is ír az MNB körlevele. Nyilván minél nagyobb hozamokból számolunk diszkontfaktort, annál kisebb tőkeértéket kapunk. Tehát fogyasztóvédelmi szempontból jogos, hogy a hatóság korlátot szab. „Pál” és a piac jelentős része a körlevélben hivatkozott maximumot használja, mely letölthető a https://www.eiopa.europa.eu/tools-and-odata/risk-free-interest-rate-term-structures_en oldalról, míg „Péter” azt a vektort használja, melyet az anyacége küld neki.

Láthatjuk, hogy a két aktuárius kolléga eltérően értelmezi a jogszabályt, és egyik értelmezés sem mond ellent a jogszabály betűjének, de még a szellemének sem. Ugyanakkor az eltérő megközelítések okán a két biztosító által számított értékek ugyanarra a járadékra akár 20-30 százalékkal is eltérhetnek egymástól.

Most nézzük meg azt az esetet, amikor a károsult ügyvédhez fordul, hogy a jogi képviselő alkudjon ki számára megfelelő összeget.

Ezt az esetet a jogalkotó nem szabályozza. Ilyenkor az ügyvédi levélre a biztosító gyakran megajánl egy olyan összeget, amely lényegesen kisebb a Szolvencia 2 szerinti tartaléknál, bízva abban, hogy ezt a károsult elfogadja, és így jelentős nyereségre tesz szert. Bár az ajánlatot nem kötelező elfogadni, az esetek nagy részében a biztosítónak igaza lesz, mert sem a károsult, sem az ügyvéd nem rendelkezik azzal a szaktudással, ami lehetővé tenné, hogy érdemben meg tudják cáfolni a biztosító által kínált összeg helyességét.

Ugyanakkor elképzelhető, hogy „win-win” szituáció áll elő. Ha a kapott tőkeösszegeből a károsult egy magas kamatozású hitelt tud előtörleszteni, még az S2 tartaléknál kisebb összegért is megérheti neki a járadék egyösszegű megváltása. Hasonló lehet a helyzet, ha a károsult anyagi helyzete megengedi, hogy a kapott összeget befektesse, és kockázatmentesen a fenti $g(t)$ vektornál nagyobb hozamot érjen el.

Összefoglalás

A felelősségi járadékok megváltására nagy igény mutatkozik mind a károsult, mind a biztosító részéről. A fogyasztóvédelmi szerepet is betöltő Magyar Nemzeti Bank részéről így jogos igény mutatkozott arra, hogy a piacot szabályozni kell. Sajnos a jelenlegi jogszabályszöveg elég tág teret ad a biztosítóknak, így ezen formájában korrekcióra szorul. A jogalkotó vagy alkosson pontosabb szabályozást konkrét halandósági tábla és reál-diszkont vektor megjelölésével, vagy törölje el a korlátozást.

Amíg a Felügyelet nem szabályozza a károsult által kezdeményezett járadék megváltást, addig a károsultnak csak azt tudom javasolni, hogy vegye igénybe egy aktuárius segítségét.

FORRÁSOK

1. Biztosítási törvény:
<https://njt.hu/jogszabaly/2014-88-00-00> Letöltés: 2026.04.26.
2. MNB vezetői körlevél:
<https://www.mnb.hu/letoltes/vezetoi-korlevel-a-magyar-nemzeti-bank-elvarasairol-a-nem-eletbiztositasi-jaradekok-megvaltasaval-kapcsolatosan.pdf> Letöltés: 2026.04.26.
3. Európai Bizottság felhatalmazáson alapuló 35/2015 rendelete:
https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_del/2015/35/oj?locale=hu Letöltés: 2026.04.26.